

Izvješće o radu

Pula, 30. rujna - 02. listopada 2021.

II. Međunarodne znanstvene konferencije *Kroatistika unutar slavističkog, europskog i svjetskog konteksta,*

u povodu 25. godišnjice osnutka studija kroatistike na
Filozofskom fakultetu Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli,

30. rujna – 2. listopada 2021.

Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Izlaganja na kroatističkom dijelu konferencije pod naslovom: **Hrvatski jezik i književnost: teorija i praksa.**

Sudionici su, osim s hrvatskih kroatistika i instituta, bili i iz Crne Gore, Poljske i Njemačke. Iako je bilo znatno više prijavljenih iz još zemalja, u konačnici je izlagalo 18 kroatista i kroatistica.

Plenarno izlaganje:

Daniel Mikulaco, Doc. dr. sc., Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Hrvatska fantastična novela

Sažetak

Rad istražuje teorijske, stilsko-periodizacijske i književnopovijesne okvire, aspekte i osobine hrvatske fantastične novelistike, odnosno, fantastičnih kratkih proznih vrsta (vrlo kratke priče, kratke priče, novele, pripovijesti) od njenih početaka polovinom devetnaestoga stoljeća do polovine prošloga desetljeća. Cilj rada je ponuditi potpuniju i periodizacijski usustavljenu sliku osobitosti hrvatske fantastične novelistike te njene produkcijske kvantitete i kvalitete.

Ključne riječi: *hrvatska književnost, fantastika, vrlo kratka priča, kratka priča, novela, pripovijest*

Izlaganja u sekciji:

Jadranka Gvozdanović, Prof. dr. sc., Sveučilište u Heidelbergu, Njemačka

Ideološka osnovica hrvatske jezične norme u prošlosti i sadašnjosti

Sažetak

Prvi, uvodni dio članka predstavlja suvremene sociolingvističke ideje o odnosu između ideologije, društva i standardnog jezika, uz napomene o razvoju tih ideja u 20.st. Drugi dio članka kritički prikazuje diskusije o počecima standardizacije na hrvatskim područjima, a treći dio se ukratko osvrće na jezičnu dinamiku i kodifikaciju osobito u protekla tri desetljeća.

Ključne riječi: *ideologija, standardni jezik, norma, varijacija*

Lana Hudeček, Dr. sc., ZSV-T

Milica Mihaljević, Dr.sc., ZSV-T, Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje, Zagreb, Hrvatska

Jezični savjeti u *Mrežniku* i *Jeni*¹

Sažetak

U radu se predstavljaju dva projekta Hrvatske zaklade za znanost koja se provode u Institutu za hrvatski jezik i jezikoslovlje: *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (početak projekta 1. ožujka 2017., završetak projekta 31. srpnja 2021., voditeljica projekta Lana Hudeček) i *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – Jena* (početak projekta 24. svibnja 2019., završetak projekta 23. prosinca 2020.; od 24. prosinca 2021. projekt se nastavlja kao interni projekt Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje; voditeljica projekta Milica Mihaljević). U radu se pokazuje kako se normativnost odražava u *Mrežniku*, a kako u *Jeni*.² Posebno se normativni pristup ogleda u donošenju jezičnih savjeta. Jezični se savjeti u *Mrežniku* donose

¹Ovaj je rad izrađen na istraživačkome projektu *Hrvatski mrežni rječnik – Mrežnik* (IP-2016-06-2141) ina projektu *Hrvatsko jezikoslovno nazivlje – JENA* (Struna-2017-09-05). Oba projekta u cijelosti financira Hrvatska zaklada za znanost.

² O dodirnim točkama tih dvaju projekata, strukturnim sličnostima i razlikama vidi u Hudeček i Mihaljević, 2019a te u Hudeček i Mihaljević, 2020a: 95–100.

u posebnoj rubrici *Normativna napomena*. Budući da je *Jena* ograničena ustrojem terminološke baze *Struna*, normativne se napomene donose u rubrici *Napomene*, u kojoj se donose i pragmatičke napomene te različita objašnjenja i dopune definiciji. Na nekoliko se primjera općih jezikoslovnih naziva koji se nalaze i u *Mrežniku* i u *Jeni* uspoređuju jezični savjeti.

Ključne riječi: *jezični savjet, jezična standardizacija, Mrežnik, Jena*

Izlaganje bez rada:

Blaženka Martinović, Izv. prof. dr. sc.

Teodora Fonović Cvijanović, Doc. dr. sc.

Vanessa Vitković Marčeta, Doc. dr. sc., Filozofski fakultet,

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli, Hrvatska

Jezično savjetništvo u 21. stoljeću (u spomen na prof. em. Ivana Zoričića)

Sažetak

U relativno mladoj jezikoslovnoj disciplini naziru se tri značajne periodizacije jezičnoga savjetništva, čiji su autori Ivan Zoričić, Ilija Protuđer i Vlasta Rišner. Svaka sa svojim specifičnostima i dopunama pridonosi boljem poznavanju jezičnoga savjetništva kao zasebne istraživačke teme. Međutim, vremenski vidno isprekidan, tijekom izlaženja savjetodavnih knjiga u posljednjih petnaestak godina ostaje neuvršten te je nužnadopunaperiodizacijehrvatskogajezičnogsavjetništvaipopisaizdanja, s osvrtnom na funkciju jezičnih savjetnika i nove medije kojima se približavaju čitateljstvu. Suvremena standardologija promatra standardni jezik iz sfere varijetetnosti, iz sfere niskoga i visokoga varijeteta pa su i sve uzusne pojave, koje su odmicale od propisa, ikoje se smještaju u niski varijetet glavna tema jezičnih savjetnika–priručnika koji u sebi objedinjuje i planove i razine (pravopisnu, pravogovornu, gramatičku i leksičku problematiku). Brojni jezični savjetnici bili su od 90-ih godina prošloga stoljeća oni koji su otvarali aktualna jezična pitanja u fazi kodifikacije (restandardizacije) i elaboracije suvremenoga hrvatskog standarda. Nakon što su se stabilizirale pravopisna i leksička norma, njihova hiperprodukcija opada, no manji broj savjetnika ne znači nužno da su se jezične norme stabilizirale ili da ih uzus prati. Brojne gramatičke devijacije još uvijek nisu raspletene za korisnika koji konkretne odgovore traži u savjetnicima, a ne u modelskim priručnicima kao što su, primjerice, gramatike. Novi mediji izmjestili su savjetništvo iz korica knjiga u mrežni prostor pa je pristup široj publici jednostavniji nego ikad prije. U izlaganju dajemo pregled tema koje danas okupiraju savjetodavce te analiziramo i druge suvremene priručnike u potrazi za “savjetništvom” izvanjezičnih savjetnika. Novi mediji, mrežna izdanja, otvaraju bezgraničan prostor za dopune i komentare pa će savjetništvo u budućnosti biti dijelom ne samo specijaliziranoga priručnika nego i drugih normativnih priručnika, u koje se savjetništvo već i sad prelijeva. Cilj je rada, dakle, ponuditi pregled suvremenoga stanja jezičnoga savjetništva, i to s nekoliko motrišta: periodizacija u 21. stoljeću, jezikoslovne teme koja okupiraju suvremene

savjetodavce danas, područja koja su ostala izvan zanimanja autora jezičnih savjetnika te “skriveno” savjetništvo u drugim priručnicima.

Ključne riječi: jezično savjetništvo, jezični savjetnik, standardni jezik, uzus

Oksana Timko Đitko, Prof. dr. sc., Filozofski fakultet u Zagrebu, Hrvatska

Povijest normiranja rusinskog jezika u Vojvodini i Hrvatskoj

Sažetak

Formiranje i razvoj standardnog jezika jedan je od najaktualnijih problema suvremene lingvistike. U ovom ćemo radu analizirati sve činitelje koji su ostavili traga na rusinskom jeziku: migracija, utjecaj susjednih većinskih jezika (mađarski, srpski, hrvatski), odnos većinsko-manjinskog jezika, asimilacija. Političke i povijesne okolnosti omogućile su stvaranje uvjeta za standardizaciju jezika. Cilj je ovoga rada analizirati sve faze u procesu normiranja jezika i provjeriti u kojoj je mjeri rusinski jezik danas standardiziran.

Ključne riječi: *dijalekt, standardni jezik, manjinski jezik, rusinski jezik, gramatika*

Ivana Čagalj, mag. edu. hrvatskoga jezika i književnosti i mag. engleskog jezika i književnosti, Šlesko sveučilište u Katowicama, Fakultet za humanističke znanosti, Poljska

Sloga i pobuna u književnim i političkim djelima petorice svećenika intelektualaca s imotsko-hercegovačkog pograničja

Sažetak

Rad analizira kulturno-književno i političko djelovanje petorice svećenika podrijetlom, djelima i/ili službom vezanih uz prostor Imotske krajine i Hercegovine. Analiza odabranih političkih i književnih tekstova nastalih u posljednjim dvama desetljećima 19. stoljeća te na početku 20. stoljeća pokazat će kako je svećenički diskurs pratio razvoj misli hrvatske inteligencije balansirajući između dviju alternativa: hrvatskoga separatizma i slavenskoga jedinstva. Dok su u političkim djelima svećenici iskazivali jaču buntovnost, njihova književna djela nastavak su pastoralnoga rada, bez veće umjetničke vrijednosti s jasnom didaktičkom porukom. Svrha obiju vrsta tekstova jest nastavak preporoditeljskoga rada, prosvjećivanje zagorskoga dijela Dalmacije i Hercegovine te širenje hrvatske misli. Pritom se razlikuju u viđenju rješenja hrvatskog pitanja, političkim afinitetima, stupnju angažiranosti, položaju i funkciji, a zajednički im je rad na unutrašnjoj slozi koja je kod onih više politički angažiranih uključivala pobunu protiv hrvatskih unutrašnjih i vanjskih neprijatelja.

Ključne riječi: *hrvatska inteligencija, književni i politički pluralizam, glagoljica, pučka i slavenska solidarnost, (svjetovno-)nabožna književnost.*

Dubravka Bogutovac, ZS, Filozofski fakultet u Zagrebu, Hrvatska
Je li Wilimowski sinegdoha?

SAŽETAK

Članak prikazuje sinegdohalnost kao konstitutivni princip teksta na primjeru kratkog romana Miljenka Jergovića *Wilimowski* (2016). Sinegdohalnost se promatra s jedne strane kao svjetotvorni princip, shodno konceptima Nelsona Goodman, a s druge strane kao kompozicijski princip uspostave romana. Članak analizira sinegdohalnost ovoga teksta na nekoliko razina: na razini naslova, kategorije lika, početku romana u odnosu prema njegovoj cjelini, romanu u kontekstu opusa. Pars pro toto kao formativni kriterij reflektira se fraktalno u strukturi romana i demonstrira njegovu složenost.

Ključne riječi: *Miljenko Jergović, metonimija, sinegdoha, metaftonimija*

Božidar Cvenček, mag. struke hrvatskoga jezika i književnosti, OŠ Marije i Line Umag, Hrvatska

Tko se boji dnevnika još

Sažetak

U radu se istražuju društveni i književni problemi vezani uz roman *Mali ratni dnevnik* autora Stjepana Tomaša. Iznose se primjedbe različitih pojedinaca kao i pritužbe na djelo jedne udruge. Rad nastoji dijakronički ustvrditi izvor i razlog pritužaba kao i njihovu opravdanost. U sinkronijskom se smislu razmatraju javna mišljenja koja su nastala nakon pritužaba s fokusom na relevantne osobe ili instance koje su sudjelovale u javnom predstavljanju problema. Predstavljena su mišljenja tadašnje ministric, višeg savjetnika za predmet Hrvatski jezik, autorice predgovora romana i samog autora. Slijedi književna interpretacija opravdanosti optužaba uvažavajući izravnija mimetička načela po kojima je djelo pisano. Rezultati istraživanja pokazuju kako su optužbe neosnovane što se potvrđuje izvorima iz samoga djela. Budući da je istraživanje odbacilo opravdanost optužaba ostaje pitanje koje se dotiče stvarnog motiva optužaba za čiji odgovor treba djelo cjelovitije analizirati uz odgovarajuću interpretaciju javne rasprave. U zaključku se iznosi općeniti sud o opravdanosti uvrštavanja djela u obvezne lektirne naslove kurikula predmeta Hrvatskoga jezika u osnovnoškolskom obrazovanju kao i o općenitoj književnoj kvaliteti djela. Cilj je rada ukazati na važnost znanstvenih proučavanja problematike budući da većim dijelom izostaju znanstveni radovi koji tematiziraju djelo i pripadajuću problematiku.

Ključne riječi: *dječja književnost, književnost o ratu, Mali ratni dnevnik, kurikulum Hrvatskog jezika, obvezni lektirni naslov*

Sažetak

Krajem 19. i početkom 20. stoljeća Ljudevit Varjačić bio je jedan je od najproduktivnijih hrvatskih književnika za djecu i mladež. Pjesme je objavljivao u časopisima i zasebnim zbirkama, a mnoge od njih su bile uglazbljene. Nekoliko je svojih pjesama objavio i u istarskom časopisu *Mladi Istran* (1906.-1908.). S obzirom na regionalno i domoljubno usmjerenje časopisa, te s obzirom na ciljanu publiku, veći broj objavljenih pjesama tematski je povezan s Istrom, dok su ostale povezane s temama iz dječjega života. Analizom pjesama i njihovom kontekstualizacijom može se zaključiti da Varjačić rijetko odstupa od svoje poetike u kojoj prevladavaju pjesme domoljubne, religiozne i pedagoške tematike. Kao pjesnik starije generacije hrvatskih književnika za djecu, stvaralaštvom se uklapa u dominantnu tematsku strukturu časopisa u kojima je svoje pjesme objavljivao. Pjesme uvrštene u časopis odgovaraju recepcijskim očekivanjima implicitnih čitatelja. Promatrano iz suvremene perspektive, pjesme pružaju uvid u društvena i kulturna strujanja početkom 20. stoljeća u Istri, kao i u očekivanja koja je kulturna javnost imala od književnog časopisa namijenjenog istarskoj djeci i mladeži.

Ključne riječi: *Ljudevit Varjačić, Mladi Istran, pjesništvo za djecu, domoljublje*

Svetlana Kalezić Radonjić, Doc. dr. sc., Filološki fakultet, Univerzitet Crne Gore, Crna Gora

Novo čitanje *Jaše Dalmatina* Ivane Brlić Mažuranić

Sažetak

Posljednje djelo Ivane Brlić-Mažuranić, nedovršeni povijesni roman *Jaša Dalmatin*, ujedno je i najopsežniji tekst ove ugledne spisateljice. Kritičari su često isticali da je *Jaša Dalmatin* nastao kao beletristička verzija studije koju je napisao njezin otac Vladimir Mažuranić, znanstvenik. U radu dokazujemo da se Ivana Brlić-Mažuranić nije strogo pridržavala gore spomenute studije, niti ju je široko koristila, već ju rabila puno slobodnije. S druge strane, roman je u mnogim elementima utjelovljenje šenoinske poetike. U radu analiziramo i kompoziciju i likove, kao i koncept i duh romana, pokušavajući djelo pravilno smjestiti unutar cjelokupnoga opusa Ivane Brlić-Mažuranić.

Ključne riječi: *Jaša Dalmatin, Ivana Brlić-Mažuranić, povijesno-avanturistički roman, August Šenoa*

Izlaganje bez rada

Lidija Cvikić, Izv. prof. dr. sc., Učiteljski fakultet u Zagrebu, Hrvatska
Gordana Dobravac, dr. sc., stručni suradnik, Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti,
Sveučilište Jurja Dobrile u Puli

Obilježja znanstvenoga stila udžbeničkih tekstova za niže razrede osnovne škole

Sažetak

Temeljna je svrha udžbenika omogućiti stjecanje znanja, odnosno prenijeti znanstvene činjenice na pedagoški primjeren način. S obzirom na to, udžbenički su tekstovi spoj znanstvenoga i pedagoškoga diskursa (Hyland 2000) koji Beacco i sur (2010) nazivaju paraznanstvenim ili protoznanstvenim stilom. Istraživanja udžbeničkoga diskursa različitih jezika bave se obilježjima tekstne vrste (npr. Bhaita 2014, Bondi 1999, Myers 1992), kao i razlikama diskursa pojedinih disciplina (npr. Coffin 2002, Schleppegrel 2018, 2009, 2004), uglavom udžbenika za sekundarno (Schleppegrel 2018, 2009, 2004) ili visokoškolsko obrazovanje (Bhatia 2014, Bondi 1999).

Jezikoslovnih je istraživanja udžbenika na hrvatskome jezika relativno malo. Istraživala su se opća jezična i stilska obilježja udžbenika (Mišić 2018, Visinko 2006), odnosno leksik u udžbenicima (Radić, Kuvač-Kraljević i Kovačević 2010, Cvikić 2002), ali nedostaju sustavnija istraživanja svih jezičnih razina. Ona su posebice važna za udžbenike nižih razreda osnovne škole jer njihovi tekstovi, uz obilježja znanstvenosti i pedagoške primjerenosti, moraju biti i jezično primjereni (odabirom vokabulara i gramatičkih struktura).

U ovom se radu istražuju obilježja (proto)znanstvenoga stila u udžbenicima nastavnoga predmeta *Priroda i društva* za 3. i 4. razred osnovne škole. Računalnolingvističkom analizom tekstova udžbenika pomoću alata NOOJ utvrdit će se njihova leksička i morfosintaktička obilježja. Pretpostavlja se da će svi tekstovi pokazivati sljedeća obilježja znanstvenoga stila: nominalnost, impersonalnost i sintaktičku složenost. No, s obzirom na to da nastavni predmet u sebi uključuje sadržaje više disciplina (biologije, sociologije, geografije i povijesti), u odnosu na disciplinu kojoj tekst pripada očekuju se bitne razlike na leksičkoj i morfosintaktičkoj razini. Rezultati istraživanja pružit će detaljniji uvid u obilježja tekstne vrste udžbeničkoga teksta, ali i dati korisne rezultate za unaprjeđenje nastavne teorije i prakse.

Marko Ljubešić, Izv. prof. dr. sc., Filozofski fakultet, Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Neven Martinec, mag. struke hrvatskoga jezika i književnosti

Dokumentarni film u suvremenoj nastavi Hrvatskoga jezika

SAŽETAK

Ovim radom istražuje se položaj dokumentarnog filma u obzoru suvremene nastave Hrvatskoga jezika. U uvodnim teorijskim razmatranjima naglasak je stavljen na istraživanje dosadašnjih metodičkih smjernica implementacije dokumentarnog filma u nastavi dok su empirijskim istraživanjem ispitana mišljenja i stavovi učenika o položaju dokumentarnog filma i mogućnostima koje dokumentarni film ima. U zaključnim razmatranjima predlažu se smjernice za nove metodičke modele koji će biti na tragu kvalitetnijeg i zastupljenijeg korištenja dokumentarnog filma u nastavi.

Ključne riječi: *dokumentarni film, metodika, nastava Hrvatskoga jezika*